

ŽAR

Naša družba ni dovolj inkluzivna. Eden od razlogov je ta, da se le redki kulturni, jezikovni in zgodovinski elementi – v tem primeru – narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ pojavljajo v šolskih kurikulumih in medijih. Zato tako mladi pripadniki etničnih skupnosti kakor tudi ostali nimajo dovolj dodatnih izobraževalnih vsebin, povezanih s kulturami etničnih skupnosti. Na medsebojnem poznavanju in tudi spoštovanju pa temelji medkulturnost, ki jo je treba gojiti kot vrednoto, saj omogoča ter skozi dialog zahteva in spodbuja proaktivno delovanje posameznikov v družbi za doseg inkluzivne družbe.

Odgovornost prenašanja znanja o kulturah narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ v regiji je padla na družine in nevladne organizacije narodnih skupnosti, ki izvajajo projekte neformalnega izobraževanja. Te nas učijo, da je aktivna participacija v lokalnem okolju bistvena za realiziranje večkulturnega razumevanja in medkulturnega dialoga, kajti le tako se bodo kulturne tradicije posameznih skupnosti ohranile in sobivale v spoštljivem odnosu in razumevanju z večinsko.

Aktivna participacija in aktivno državljanstvo sta v zadnjem času ključni vprašnji, ki sta povezani z delovanjem in napredkom naše družbe. Vprašnji postaneta še toliko bolj relevantni, ko je govora o mladih pripadnikih sistemsko marginaliziranih, zapostavljenih skupnosti, ki nimajo primerne podpore pri ohranjanju, gojenju in predstavljanju svoje kulture ter delujejo med integracijo in asimilacijo. Pričujoča številka je namenjena ravno njim, (nevidnim ali spregledanim) mladim in organizacijam, v katerih delujejo in posredno ali neposredno bogatijo naše lokalno okolje.

Spoznajmo jih!

STRAN 2:

MLADI V OBALNIH OBČINAH

STRAN 3:

ZAVOZLANI JEZIK

Pomen jezika

STRAN 5:

INTERVJU

Branko Bajić o društvu, tradiciji in mladih

STRAN 8:

PRAVO NA TERENU

Problematika neplačanih prispevkov za socialno varnost zaposlenim

STRAN 10:

KULTURA BALKANA

Kulturno-literarno sobotno popoldne s pisateljico Ardito Lokaj

MLADI V OBALNIH OBČINAH

Kaja Cunk, Kulturno izobraževalno društvo PiNA

14.035 mladih, starih med 15 in 29 let, ima stalno prebivališče na območju obalnih občin. Predstavljajo skoraj šestino (16,0 %) celotne populacije obalnih občin. Za to in s to populacijo smo v letu 2014 pripravljali dokument MLADI V OBALNIH OBČINAH: Analiza stanja. Dokument vključuje popis ukrepov, ki jih na področju mladine pripravljajo ali izvajajo obalne občine, popis organizacij za mlade in mladinskih organizacij, ki na območju delujejo ter obsežno raziskavo med mladimi. V celoti je dostopen na spletni strani Kulturno-izobraževalnega društva PiNA.

Priprava dokumenta je pokazala nekatere ključne izzive na področju mladine. Prvi je vezan na prehod z izobraževanja na delo. Mladi so negotovi in menijo, da so deležni nezadostne podpore pri prehodu. Drugi je vezan na bivanjsko problematiko. Mladi na območju obalnih občin se težko osamosvojijo, niso zadovoljni s študentskimi nastanitvami, ki so na voljo, in posledicami, ki jih ima nezadostno število nastanitev za celoten nepremičninski trg. Tretjič, njihova informiranost o ponudbi neformalnih izobraževanj in dejavnosti mladinskih organizacij je nezadostna.

Dve področji, na kateri moramo biti pozorni in sta relevantni v kontekstu tega časopisa, sta jezikovno področje in področje vključevanja v javne zadeve. Mladi, ki so sodelovali v raziskavi, poleg slovenščine kot jezik najbolj obvladajo angleščino. Polovica vprašanih kot dobro ali zelo dobro ocenjuje svoje znanje italijanščine oziroma znanje jezikov s področja nekdanje SFRJ. Poznavanje ostalih jezikov je slabše. Gre za odličen potencial in priložnost za razširjanje vsebin, aktivnosti in dejavnosti društev pripadnikov narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ na celotno populacijo mladih, in ne zgolj pripadnike omenjenih skupnosti. Mladi med mladinskimi organizacijami in organizacijami za mlade, ki so jih našli v raziskavi, niso navedli niti enega društva pripadnikov narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ. Najbolj prepoznavni na Obali so študentski klubi, med njimi v največji meri Klub štu-

dentov občine Koper. Mladi v obalnih občinah dobro poznajo tudi Študentsko organizacijo Univerze na Primorskem in Kulturno-izobraževalno društvo PiNA. Med bolj poznanimi organizacijami je poleg navedenih še Društvo prijateljev zmernega napredka. Naj bo ta seznam in na novo pripravljen popis priložnost za povezovanje društev in skupno naslavljanje mladih.

»Ne predstavljam si mladinske organizacije, ki bi bila izključujoča. Delujejo na področju povezovanja in medkulturnega dialoga. Ne bi smele imeti meja – nobenih... V mladinskih organizacijah, v katerih so izobraženi ljudje in v katerih se združujejo pripadniki določene narodnosti, morajo vsi imeti enake možnosti za udejstvovanje. Tu ne sme biti diskriminacije, ne v okolju ne v organizacijah samih. V organizacijah, kjer delujejo mladi, mora biti samoumevno, da se meje izbriše. Sodelujemo z AKUD Kolo, z Društvom Behar, s KD Ilirija. Imamo projekt Zdravi maj, na katerega povabimo ta društva, ki se v okviru spremljevalnega programa predstavijo s folkloro. Sodelovali smo pri zbiranju pomoči za poplave... Obiskali smo tudi dogodek Zavoda Krog Od potice do baklave, ki je zelo dober. Tam se je videlo, da ljudje vsaj za trenutek presežejo nacionalna razlikovanja. Vsak rad poje burek, baklavo. Upam, da ne ostane pri tem.«

Seit Demiri, predsednik Študentske organizacije Univerze na Primorskem

»Zavedati se namreč moramo, da moramo mladinske organizacije dati priložnost in enako podporo vsem mladim in jim ponuditi pestrost raznolikih kulturnih projektov. Izogibati se moramo današnjega trenda, ko so koncerti in študentske žurke postale sinonim za kulturo in je njihov cilj samo hipno zadovoljstvo, ne pa tudi osebnostna rast.«

Rok Žigon, predsednik Kluba študentov občine Koper

ZAVOZLANI JEZIK

Marela Lovrec, univ. dipl. soc. kulture in HSM, HKD »Istra Piran«

»Jezik je hranitelj naroda. Dokle god živi jezik, dokle ga ljubimo i počitujemo, njim govorimo i pišemo, pročiščavamo, dotle živi i narod, može se među sobom razumijevati i umno sajedinjavati, ne preliiva se u drugi, ne propada.«

Vuk Stefanović Karadžić

POMEN JEZIKA

Pred kratkim sem na študijskem potovanju po arabskih državah naletela na gospoda Abduselama, ki je v času bivše Jugoslavije študiral medicino v Zagrebu. Podobna situacija je bila v vseh prestolnicah bivše Jugoslavije, zlasti še v Sarajevu in Beogradu, kjer so se v času, ko se je Jugoslavija pridružila gibanju neuvrščenih, šolali študentje iz Zahodnih afriških in azijskih držav. Priznam, bilo je nenavadno in očarljivo v Adis Abebi (Etiopiji) slišati zvoke hrvaškega jezika, se pogovarjati in smejati. Ta dogodek mi je še dolgo ostal v spominu kot prijetna izkušnja in nekakšen opomnik o povezovalni vlogi, ki jo jezik ima. Gospod Abdusalam je namreč ohranil lepe spomine na študijske

čase; hrvaški jezik je ponotrnil – bil je del njegove preteklosti in njegove kulturne identitete.

Jezik je glavna komponenta posameznikove identitete, saj se skozi sporazumevanje in razumevanje obenem gradi pripadnost narodu in naciji. Jezik seveda ni le sredstvo komunikacije, temveč tudi odraz kulturne identitete nekega naroda in spoštovanje samega sebe. Jezik nas torej združuje, a je včasih možno tudi obratno. Zlasti na prostorih bivše Jugoslavije ima jezik tudi politično konotacijo, kar se lahko kaže v vsakdanjem življenju in v konkretnih situacijah. Nekoč sva v Bosni s prijateljem naročila belo kavo, pa naju je natak

opomnil, da ima samo kahvo. Šlo je za leksikološko dubleto, ki pa se je v običajnem vsakdanu iz suhoparne leksikološke terminologije sprevrgla v delitev, kdo pripada komu, in nasploh neprijeteno vzdušje. Jezik torej lahko predstavlja tudi ločnico, zlasti takrat, ko se želimo integrirati v novo okolje. Tako je znanec, ki je želel najeti stojnico, na upravni enoti vprašal za nakup strojnic in si z napačnim izražanjem prislužil nekaj težav. Integracija v novo okolje je veliko lažja, če poznamo jezik. Pravzaprav bi lahko trdili, da je stopnja uspešnosti v novem okolju v neki meri odvisna tudi od tega, ali obvladamo jezik določene skupine.

PASTI PRI UČENJU SORODNEGA JEZIKA

Le redko naletimo na teoretično dober diskurz, ki bi se navezoval na vlogo jezika pri kulturni integraciji. Ta tema se mi zdi pomembna, saj živimo v družbi, ki so jo zaznamovale selitve in migracije iz bivših jugoslovanskih republik, kar navsezadnje potrjuje tudi obstoj tega časopisa, ki je namenjen ravno skupnostim narodov nekdanje SFRJ in njihovim pripadnikom v slovenski Istri. Zato smo sociološko, antropološko in lingvistično gledano odlična populacija za preučevanje medsebojnih jezikovnih vplivov dveh sorodnih jezikov. Kot kroatistka trdim, da je učenje katerega drugega tujega jezika manj zahtevno od učenja sorodnega jezika, saj to ob določenih

prednostih in pozitivnih jezikovnih prenosih, tj. da jezik zaradi sorodnosti lahko razumemo, kar nam omogoča hitro in uspešno komunikacijo, obenem prinaša tudi slabosti in negativne jezikovne prenose, ki so zaradi jezikovne sorodnosti pri učečih zelo trdoživi in se jih težko odpravi. Naštela bom samo nekatere napake pri učenju slovenskega jezika, ko obravnavamo govorce hrvaškega, srbskega ali bosanskega jezika: prvo in najtežje pri učenju katerega koli tujega jezika je akcentualizacija ali naglas. Naglasnega sistema jezika se lahko tudi naučimo, vendar je ravno to tista točka, kjer najlažje ugotovimo, kdo je native speaker nekega jezika in kdo ne. Prof. Ves-

na Požgaj Hadži, ki poučuje hrvaški jezik na oddelku za Slavistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, je izdala odlično knjigo z naslovom: *Hrvaščina in slovenščina v stiku: Hrvatski i slovenski u kontaktu*, ki zelo natančno prikazuje odnos dveh jezikov ter tipologjo napak pri hrvaško govorečih, ki se poskušajo naučiti slovenščine. To so napačno sklanjanje zlasti v četrtem in šestem sklonu (tožilniku in orodniku) tipa: dodaj žogu, kupil sem knjigo, videl sem Maju, z Anom, z menom..., nepravilnara glabola biti tipa: bio sam, vidio sam itd. Tudi uporaba in zapis predlogov predstavljata trd oreh hrvaško, bosansko in srbsko govorečim, ki se učijo slovenskega jezika.

MLADI IN JEZIK

V zadnjem času je opaziti, da druga in tretja generacija priseljencev iz bivših jugoslovanskih republik oblikujeta nov, pozitiven odnos do jezika staršev. Tako ga uporabljajo v neformalnem druženju med seboj ter ob različnih priložnostih. Krepi se odnos do lastne narodne identitete, ki istočasno sobiva z identiteto okolja. V luči kulturnega pluralizma je to tudi dobro, saj dva jezika lahko sobivata, ne da

bi kateri bil manj- ali večvreden. Tudi v šolstvu, ki je glavni nosilec socializacije, integracije in drugih družbenih procesov, velja, da se tujim učencem ter drugi in tretji generaciji priseljencev omogoči spoštovanje lastne kulture. Od tod različne kulturne delavnice in podobno, ki s svojo vsebino utrjujejo medkulturni dialog med dvema kulturama.

Posebno poglavje predstavlja ustvarjanje v maternem jeziku v tujih državah, ki se mu posveča več pozornosti kot dosedaj. Tako umetniško ustvarjanje ima poseben pomen, saj ni lahko ustvarjati na tujem ozemlju in obenem ostati zvest lastnim jezikovnim tradicijam. Na mladih svet stoji, je fraza, ki je prisotna v vseh jezikih in tudi v jezikovnem smislu to drži.

INTERVJU

INTERVJU Z BRANKOM BAJIĆEM, AKUD KOLO
NADA ČUPKOVIĆ, AKUD KOLO

Moraš imeti rad tradicijo, iz katere izhajaš, ne glede na to, kje živiš

»Občutek pripadnosti je nekaj, kar resnično moraš nositi v sebi.«

Vem, da ni enostavno govoriti o sebi, pa vendar: Branko je...

Želim verjeti, da bi me moji prijatelji opisali kot dobrega in zvestega prijatelja, to bi mi veliko pomenilo. Drugače pa sem aktiven ne samo v AKUD-u KOLO, temveč tudi na športnem področju, saj se ukvarjam s košarko, natančneje s sojenjem. Obe dejavnosti zahtevata veliko časa in energije, a vendar mi uspeva usklajevati obe in menim, da je z veliko truda mogoče lepo in uspešno delati na obeh področjih.

Delaš za mlade in z mladimi. Kako vidiš svoje delo z mladino, kaj je tisto, kar te vodi, da jim svoj čas posvečaš v tolikšni meri?

Drži. Že kot aktiven košarkar sem imel možnost, sicer za kratek čas, spoznati, kako je biti zadolžen za vodenje skupine mladih igralcev. Z mladimi ekipami se srečujem v vlogi sodnika tudi danes. Seveda je moja funkcija pri tem bistveno drugačna kot v društvu, kjer že drugo leto pomagam pri vodenju mlajših folklornih skupin. Na tekmah je prisoten nek tekmovalni naboj in otroci me na terenu doživljajo kot avtoriteto, včasih se zaradi svojih napak jezijo name. V društvu pa je vzdušje veliko bolj sproščeno. Otroci me sicer spo-

»Marsikaj pa se predhodno mora narediti v družini kot tudi v šolah.«

štujejo, saj se ve, da je določene stvari pač treba maksimalno angažirano oddelati, a vendar smo našli neko skupno energijo in v trenutkih, ko ne delamo »na polno«, se znamo prav lepo zabavati in se iskreno nasmejati. Zame je največja pohvala to, da mi otroci zaupajo in da z veseljem sprejemajo znanje, ki jim ga v okviru svojih sposobnosti lahko predam. Če povem, da se vsakega našega srečanja in vaj že vnaprej veselim, pove veliko, mar ne?

Vemo, da Akademska kulturno društvo KOLO deluje na področju ohranjanja ljudskega izročila. Ali nam lahko ta področja bolj podrobno predstaviš?

Društvo je prostovoljno in samostojno združenje, ki z ljubiteljskim delovanjem uresničuje svoje interese na področju kulture in s tem prispeva k bogatenju kulturnega življenja v svojem okolju. V sklopu društva seizvajajo kulturne, umetniške in izobraževalne vsebine ter neguje ljudsko izročilo srbskega naroda, ki živi v Kopru od novembra leta 2007, torej že sedem let. Aktivnosti društva so usmerjene predvsem k poustvarjanju in predstavljanju bogate kulturne dediščine skozi ljudsko glasbo in ples ter učenje srbskega jezika in kulture. Ravno zaradi ve-

liko različnih aktivnosti je društvo pridobilo tudi Status za delovanje v javnem interesu na področju kulture. Imamo veliko srečo, da vse vsebine vodijo izobraženi vodje, kar je redkost med amaterskimi društvi tako v Sloveniji kot tudi drugod. Vključevanje mladih je posebna tematika. V društvu lahko naredimo marsikaj, se trudimo, da bodo vsebine še naprej zanimive, privlačne in pestre, a tu je potrebno tudi nekaj več. Enostavno moraš imeti rad tradicijo, iz katere izhajaš, ne glede na to, kje živiš. To je včasih težko pojasniti, a občutek pripadnosti je nekaj, kar resnično moraš nositi v sebi in obenem želeli to znanje nadgraditi z novimi znanji. Razen tega smo v društvu izvajali veliko vsebin, prireditve in koncertov, da bi spoznali tudi druge kulture, s katerimi sobivamo. To je ključnega pomena za razvoj mladih v našem okolju. Marsikaj pa se predhodno mora narediti v družini kot tudi v šolah.

Kako ocenjuješ participacijo mladih srbske skupnosti na področju kulture in ohranjanja srbske tradicije, jezika...?

Žal slabo. Zdi se mi, da so mladi pasivni in nezainteresirani. V društvu se prav zato trudimo predati čim več znanja o bogati tradiciji srbske dediščine na mlade. Velika težava pri tem je, da so vrednote, ki nam jih ta tradicija predaja, bistveno drugačne od vrednot, ki se danes v družbi štejejo za sprejemljive, pomembne in zaželenne. Od tod morda manjši interes mladih za ohranjanjem kulturne

dediščine. Gre za velik problem, saj se s pomanjkanjem vrednot ne srečujemo samo v našem društvu, ampak je celotna situacija v družbi žal takšna, kakršna je. Sam menim, da je dediščina mojih prednikov taka, da sicer spodbuja ohranjanje in poznavanje lastnih običajev in navad, a hkrati uči spoštovanja tujega in drugačnega. Če bi mladi, pa tudi veliko starejših, dejansko tako živeli, bi bilo težav, o katerih sem malo prej govoril, manj. Čeprav je naše društvo relativno mlado, smo v tem smislu uspešni, saj se je v teh letih vsaj z nekaterimi navadami seznanilo kar nekaj mladih, ki so obiskovali ali še vedno obiskujejo naše folklorne, pevske in dramske sekcije kot tudi delavnice srbskega jezika za otroke in mladino. Mladi v društvu so posebej aktivni v folklornih, pevskih in izobraževalnih sekcijah. To jih veseli predvsem zato, ker skozi slednje v »praksi« spoznavajo tradicijo.

Vrnili bi se na mnenje, da so mladi, kot praviš, pasivni in nezainteresirani za ohranjanje tradicije in kulturne dediščine nasploh. Glede na sodoben način življenja in, kot si omenil, vrednote, ki so povezane z njim, so morda vsebine sekcij, ki jih društvo ponuja, mladim manj zanimive ali jim na nek način ne ustrezajo ter je interes mladih manjši od pričakovanega?

Menim, da gre za nek, lahko bi temu rekli, trend. To je težava vseh manjšinskih društev, pa tudi slovenskih. Verjetno smo v takem obdobju. Ne glede na zanimivost ali nezanimivost vsebin. Vsem mladim, ki so bili in so naši člani, so bile vsebine zelo zanimive, ples, glasba, potovanja, priprave na nastope, druženja ipd. Tudi na vse obveznosti so se zelo dobro odzvali. Problem vidim v tem, da so mladi, govorim o študentih, precej obremenjeni z delom in študijem

hkrati in ne najdejo časa niti zase niti za svojo družino. Srednješolcem različne organizacije ponujajo ogromno vsebin – kaj je od tega kvalitetno in kaj ne, mladi ne znajo v pravi meri oceniti. Obiskujejo dejavnosti, ki jih obiskuje tudi njihov prijatelj/prijateljica. Staršem pa je, kot zgleđa, vse prav.

Rojen si v Sloveniji. Odlično govoriš materni jezik kot tudi slovenščino. Zavedaš se svoje narodne pripadnosti in se trudiš ohraniti in prenesti znanje o srbski kulturni dediščini. Koliko se mladi na splošno zavedajo pomembnosti ohranjanja kulturne dediščine in narodne pripadnosti?

Dejstvo je, da nismo vsi odraščali v istih družinah. Nekateri mladi so veliko informacij o svojih prednikih in srbski tradiciji dobili že od staršev. So pa nekatere druge družine, ki takega znanja na svoje otroke niso prenesle. Morda zato, ker ga starši sami niso imeli, morda, ker niso imeli časa za to ali pa se jim je enostavno zdelo veliko bolj pomembno sprejeti kulturo okolja, v katerega so se doselili, kot ohranjati kulturo okolja, iz katere so odšli. Tukaj ne smemo kriviti nikogar, saj ima vsak od nas svojo zgodbo in razloge za to, da je nekaj naredil ali nečesa ni naredil. Pomembno je, da pripadniki srbske skupnosti vedo, da lahko vse o bogati srbski dediščini dobijo na enem mestu in da ni nikoli prepozno za učenje lastne kulture. Če so nekoč bile razdalje ovira, danes temu ni več tako in tudi potrebe za nek strah ali sram v zvezi s tem, kdo si in kaj si, sploh v Istri, ne bi smelo biti.

Kot društvo ste zelo aktivni in se vključujete v različne festivale, prireditve – tudi sami ste jih že velikokrat uspešno organizirali. Ali nam lahko razkriješ, kaj načrtujete v prihodnje, so kakšne

novice ali ideje, ki bi jih podelili z bralci?

Društvo ima vsako leto nove načrte, ki jih poskuša tudi uresničiti. Eden izmed večjih načrtov od samega delovanja društva je bila pridobitev lastnih prostorov. Letos smo po sedmih letih s pomočjo Mestne občine Koper ta načrt uresničili. Pridobitev novih, lastnih prostorov bo za delovanje društva v prihodnosti veliko pomenilo, društvo bo s tem lahko še bolj aktivno in prepoznavno v okolju, v katerem deluje, prav tako v širši okolici. Nadaljujemo s šolo srbskega jezika, ki jo uspešno organiziramo že peto leto s podporo Kancelarije za sradnjo sa dijasporom i Srbima u regionu Vlade Republike Srbije. Pripravljamo tudi potovanja za naše folklornike, saj se radi predstavimo tudi izven domačega okolja. Načrtujemo tudi prireditve, ki jih redno organiziramo v Gledališču Koper.

Verjetno se bo v komu porodila želja, da bi se vam pridružil. Kako se lahko zainteresirani vključijo v aktivnosti društva?

Društvo nudi širok spekter dejavnosti, od folklorne, petja, učenja srbskega jezika, književnosti in kulture do športne sekcije, ki je v fazi nastajanja. Organiziramo tudi družabne večere, piknike in izlete. Na dejstvo, da smo v društvu člani različnih nacionalnih pripadnosti, smo zelo ponosni. To je bila do sedaj lepa praksa in upam, da bo tudi vnaprej. Zato bi pozval vse, ki želijo svoj prosti čas preživeti v družbi ljudi, ki gojijo vrednote, o katerih sem predhodno govoril, da se nam pridružijo. Zelo veseli bomo vsakega novega člana. O naših aktivnosti pa redno obveščamo javnost preko Facebook profila društva in web strani www.akudkolo.si. Vabljeni k ogledu obeh. Za več informacij nam lahko pišete na info@akudkolo.si ali pa nas pokličete na tel. št. 040/669-259.

DEJAVNOSTI ORGANIZACIJ V SLIKI

Nastop mladinske folklorne in pevske skupine ter veteranske folklorne skupine AKUD Kolo na Festivalu hrvaške folklorne in glasbe, ki ga je organiziralo HKD »Istra« Piran.

Predstavitve Ženskega združenja Bedem, bošnjaške kulture in kulinarike na prireditvi Sladka Istra 2014.

Slavnostna otvoritev prostorov Kulturnega društva Albancev Slovenske Istre Iliria.

3. sabor hrvatske kulture: Nastop folklorne skupine HKD „Istra“ Piran v Cankarjevem domu.

Od potice do baklave: Drugi Festival etničnih skupin, ki ga organizira Zavod KROG.

Predstavitve Makedonskega KD "Kočo Racin" Obala na zaključnem dogodku KID PiNA projekta Kulturni inkubator v sklopu Oživele ulice 2014.

PRAVO NA TERENU

LEA PRELOVEC, MAG. PRAV.
PRAVNI CENTER ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

Problematika neplačevanja prispevkov za socialno varnost zaposlenim

Splošna gospodarska kriza je bistveno prispevala k dejstvu, da veliko gospodarskih družb ni plačevalo prispevkov za socialno varnost svojim delavcem. Zaradi razmer v gospodarstvu se zato pogosto pojavi dvom v delodajalčevo izpolnjevanje obveznosti plačila iz naslova obveznih prispevkov za socialno varnost iz delovnega razmerja. Za vsakogar je pomembno, da se zaveda svojih pravic, ki mu v delovnem razmerju pripadajo, in ena izmed teh pravic so tudi pravice, ki jih pridobi zavarovanec s plačevanjem prispevkov. To so pravice iz socialne varnosti. Na podlagi 21. člena Zakona o davčnem postopku – ZDavP-2 davčni organ vsaki fizični osebi na njeno zahtevo razkrije podatke o prispevkih za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevkih za obvezno zdravstveno zavarovanje, prispevkih za zaposlovanje oziroma prispevkih za starševsko varstvo, ki jih je zanj plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec ali druga oseba. Poudariti je treba, da so plačani prispevki za socialno varnost del delavčevega dohodka iz delovnega razmerja, prav tako pa omogočajo uveljavljanje pravic iz naslova obveznega zavarovanja. Posameznikovo preverjanje podatkov preko vpogleda o obračunanih in (ne)plačanih prispevkih ter posledično prijavljanje morebitnega neplačevanja prispevkov je tako za posameznika kakor tudi za samo omogočanje vzdržnosti celotnega sistema bistvenega pomena. Delavci lahko (ne)plačevanje prispevkov preverjajo na Finančni upravi Republike Slovenije (FURS), spletni strani eDavki in na sindikatih, posebno aplikacijo pa imajo tudi na Zavodu za zdravstveno zavarovanje. Prav tako gre pri neplačevanju prispevkov s strani delodajalca za nedovoljeno in kaznivo dejanje kršitve temeljnih pravic iz delovnega razmerja po 196. členu Kazenskega zakonika – KZ-1, saj so delavci z delodajalcem sklenili pogodbe o zaposlitvi, s katerimi se je delodajalec zavezal, da jim bo za opravljeno delo plačal do-

ločeno plačo. V skladu z določbo 31. člena Zakona o delovnih razmerjih – ZDR-1 je bistvena sestavina vsake pogodbe o zaposlitvi tudi določba o (bruto) plači. Znesek bruto plače sam po sebi vključuje prispevke za pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje. Prispevki, ki jih za delavce plačuje delodajalec, so torej del bruto plače delavca, s čimer gre za njihovo temeljno pravico, ki izhaja iz sklenjene pogodbe o zaposlitvi, saj gre za plačilo za opravljeno delo. Težava nastane, ko se to kaznivo dejanje želi uveljaviti, saj je v tem primeru treba dokazati naklep delodajalca. To je točka, kjer se številni delodajalci, ki ne izplačujejo prispevkov, izgovorijo, da bi prispevke sicer plačevali, če bi tudi njim plačali tisti, ki bi jim morali, torej njihovi dolžniki.

V Pravnem centru za varstvo človekovih pravic (v nadaljevanju PCČP) se pravni svetovalci na področju delovnega prava srečujemo tudi s primeri neizplačil plač in s tem v povezavi neplačil prispevkov za socialno varnost na strani delodajalcev. Poudariti je treba, da se delavci premalo zavedajo svojih delavskih pravic ter zaradi nevednosti ali strahu pred izgubo zaposlitve trpijo kršenje svojih delavskih ter temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Posebno ranljiva skupina so ravno pripadniki manjšin, narodnih in etničnih skupnosti, ki zaradi jezikovnih, ekonomskih in drugih ovir še težje uveljavljajo svoje pravice iz delovnega razmerja. V sklopu projekta »Enakopravnost narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ in njihovih pripadnikov v Slovenski Istri – ENA.KOST« pravni svetovalci PCČP-ja nudimo brezplačno pravno pomoč in svetovanje pripadnikom narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ tudi pri uveljavljanju njihovih pravic iz delovnih razmerij. Preverjanja plačevanja prispevkov s strani pristojnega davčnega organa so po večini avtomatska in če FURS opazi, da je delodajalec izplačal

plačo in obračunal prispevke, temu pa ni sledilo njihovo plačilo, začne postopek izvršbe po uradni dolžnosti. Ker pri avtomatskem sledenju (ne)plačil obstaja veliko lukenj, ki jih lahko delodajalci hitro izkoristijo, uradni postopki pa lahko trajajo tudi več mesecev, pravni svetovalci PCČP-ja delavce opozarjamo, da je ključno, da sproti preverjajo in prijavljajo morebitno neplačevanje prispevkov, seznanimo jih, da se zaradi kršitve delovnopravne zakonodaje (neplačilo prispevkov za socialno varnost) lahko obrnejo na Inšpektorat za delo RS, ter navsezadnje opozorimo tudi na možnost vložitev tožbe zoper delodajalca. Ciljni skupini želimo pomagati pri razumevanju njihovega pravnega položaja ter jim omogočiti lažje in učinkovitejše uveljavljanje njihovih pravic. Pri obravnavani problematiki gre obenem opozoriti na situacijo, ko delodajalci delavcem plačajo »na roke« in v tem primeru ne izdajo obračuna za prispevke, posledično davčni organ niti ne zazna, da je nastal dolg. Zato posledice takega poslovanja težko zazna tudi sam delavec. Ko davčni organ ugotovi, da ima delodajalec prijavljene delavce, ne pa tudi obračunanih prispevkov, ga pozove na pravilno obračunavanje prispevkov. Če se delodajalec izgovori, da ni izplačal plač, lahko davčni organ izda le prijavo na inšpekcijo za delo, pogosto pa uvede tudi inšpekcijski nadzor, kjer ugotavlja, koliko časa prispevki niso bili plačani. Za vsakogar je torej pomembno, da se zaveda svojih pravic, ki mu v delovnem razmerju pripadajo, in ena izmed teh pravic so pravice, ki jih pridobi zavarovanec s plačevanjem prispevkov. Zavedati se moramo, da neplačilo plač in prispevkov za socialno varnost ne more biti ustaljeno ravnanje nekaterih delodajalcev. Skladno z veljavno zakonodajo je tako varnost vsakega posameznika prepuščena disciplini delodajalcev in lastnemu nadzoru vsakega posameznika nad izvrševanjem teh mesečnih obveznosti delodajalca.

Če ste bili žrtev diskriminacije zaradi svoje narodne ali verske pripadnosti oziroma imate drugo pravno težavo, si zagotovite svoj termin v Pravnem centru za varstvo človekovih pravic. V sklopu projekta »Enakopravnost narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ in njihovih pripadnikov v slovenski Istri« (ENA.KOST) pravni svetovalci nudimo brezplačno pravno pomoč in svetovanje za pripadnike narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ.

Pravno pomoč in svetovanje izvajamo vsak delavnik med 8. in 16. uro. Zainteresirani naj za dogovor o terminu pokličejo na 05 6300 320 (KID PiNA) ali 031 256 191 (Mirna Buič), izpolnijo spletni obrazec <http://enakost.pina.si/pravno-svetovanje/> oziroma pišejo na pravnosvetovanje@pina.si.

KULTURA BALKANA

GANIMET SHALA, KD ILIRIA

Kulturno-literarno sobotno popoldne s pisateljico Ardito Lokaj

Kulturno društvo Albancev slovenske Istre Iliria iz Kopra je organiziralo kulturno-literarno dogodek z namenom predstavitve knjige z naslovom *Moji materi*, avtorice Ardite Lokaj. Predstavitve knjige je potekala v prostorih Kulturno-izobraževalnega društva Pina na Kidričevi ulici 43 v Kopru.

Tega prijetnega pesniškega popoldneva so se udeležili mnogi ljubitelji poezije, intelektualci in drugi, precej gostov je prišlo iz same primorske regije, sledili so jim gostje iz Albanije, Kosova, Italije in Hrvaške. S svojim prihodom in govorom nas je razveselil albanski veleposlanik, g. Pellumb Qazimi.

Dogodek je povezala moderatorka Ganimet Shala in kot prvemu predala besedo predsedniku društva Iliria. Gospod Ahmeti, ustanovitelj in dolgoletni aktivist društva, je pozdravil prisotne v dvorani ter se jim zahvalil za njihovo udeležbo.

Poleg avtorice knjige Ardite Lokaj sta pri njeni predstavitvi sodelovali še urednica, albanologinja in profesorica na kosovski univerzi, ga. Migena Arllati, ki je posebej za ta dogodek prišla iz Kosova, ter prevajalka knjige iz hrvaščine v albanščino, ga. Ermina Lekaj.

Knjiga je izšla v hrvaškem in albanskem jeziku in pripoveduje o materi kot najbolj cenjeni osebi na svetu, o njeni brezpogojni ljubezni ter brezmejni požrtvovalnosti. Avtorica je v svojem zelo čustvenem govoru povedala, da je knjiga nastala v vseh njenih lepih in težkih trenutkih; v trenutkih, ko bi se lahko pogovorila s komerkoli, je svoje misli, čustva in želje izlila na papir.

Ob nežni glasbi prisotne in zelo priljubljene albanske glasbenice Ludmille Baballëku smo lahko slišali nekaj izbranih pesmi iz knjige *Moji materi*. Pesmi so v zelo lepem in čustvenem tonu predstavile slovenske in hrvaške študentke: Valentina Ahmeti, Natyra Ahmeti in Genta Fana.

Dogodek se je v prijetni družbi odvijal do poznih večernih ur.

PREDSTAVITEV ORGANIZACIJE

EDITA SVRAKA, PRESEDNICA

Žensko združenje Bedem

»Bedem«, beseda arabskega izvora, pomeni močan, trden temelj. Trdne temelje ima tudi Žensko združenje Bedem.

Žensko združenje Bedem deluje pod okriljem Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji, Odbor Koper, od leta 2007. Sestavlja ga skupina prostovoljcev, ki s svojim delom želi biti v korist svoji skupnosti in družbi, v kateri živimo. Financiramo se izključno iz lastnih sredstev.

Dejavni s na humanitarnem področju, saj pomagamo naši verski skupnosti in družinam v stiski. Delujemo tudi na področju izobraževanja, spodbujanja medkulturnega dialoga in promocije bošnjaške kulture, kot so tradicionalne bosanske jedi: čevapčiči v lepinji, baklave, tulumbe, bosanska »kahva«, servirana v džezvi in fildžanu, izdelujemo pa tudi ročne izdelke. Najbolj prepoznavni smo po naših kulturnih dogodkih, ki smo jih letos organizirali kar veliko.

Predstavitel knjige I ja sam iz Srebrenice mladega bosanskega novinarja in televizijskega voditelja bosanske televizije Hayat Fikreta Hodžića se je odvijala v Gledališču Koper. Prav tako smo priredili predstavitev filma PrijedoRSko poletje 92 režiserja Enesa Hotića.

V lokalnem okolju je najbolj prepoznaven Festival bosanske kulinarike, ki je že tradicionalna prireditev Ženskega združenja Bedem. Odvija se prvo nedeljo v juniju. Letos je bil jubilejni peti festival, na katerem so bile predstavljene bosanske tradicionalne kulinarične specilitete, ljudski plesi folklornih skupin iz Slovenije in tujine, delavnica pisave bosančice, izdelava bureka... Že vrsto let sodelujemo na prireditvi Zdrava Istra, ki jo organizira MOK, in drugo leto zapored na festivalu Od potice do baklave v organizaciji Zavoda Krog.

Namen združenja je torej povezati kakovost življenja, integracijo v družbene segmente, izobraževanje in druženje.

NAPOVEDNIK

20. 12. 2014 / 17.00

DIJAŠKI DOM KOPER

Slovenski Makedonci v pesmi in besedi
(Organizira: Makedonsko KD "Kočo Racin"
Obala)

20. 1. 2015 / 18.00

KS SEMEDELA (JURČIČEVA ULICA 2, KOPER)

Zgodovinsko-izobraževalna delavnica za otroke „Kaj bi nam povedal Sveti Sava“.
(Organizira: AKUD Kolo)

20., 21. in 25. 12. 2014 / 16.00-19.00

KULTURNO DRUŠTVO ILIRIA (ISTRSKA CESTA 41, KOPER)

Dobrodelna akcija DARUJ IGRAČO - PODARI NASMEH. Zbiranje igrač za socialno ogorožene otroke in sirote s Kosova.

(Organizira: Kulturno društvo Iliria)

14. 2. 2015 / 19.00

AQUAPARK HOTEL ŽUSTERNA

Prireditev ob 7. obletnici neodvisnosti Kosova.

(Organizira: Kulturno društvo Iliria)

13. 1. 2015 / 19.00

AQUAPARK HOTEL ŽUSTERNA

Praznovanje pravoslavnega novega leta z vokalno-instrumentalnim Ansablom Bisernica iz Bijeljine (Republika Srbska) in vokalnimi solisti Gina Nikolić in Milan Stojčinović.

(Organizira: AKUD Kolo)

Aktualna obvestila, razpisi in natečajji

30. 1. 2015

ROK ZA PRIJAVO NA RAZPIS

European Instrument for Democracy and Human Rights: Country Based support Scheme - Bosnia and Herzegovina
(Razpisuje: Evropska komisija, EuropeAid)

2. 2. 2015

ROK ZA PRIJAVO NA RAZPIS

European Instrument for Democracy and Human Rights: Country Based support Scheme - Macedonia
(Razpisuje: Evropska komisija, EuropeAid)

4. 2. 2015

ROK ZA PRIJAVO NA RAZPIS

Erasmus +, Ključni ukrep 2: Sodelovanje za inovacije in izmenjava dobrih praks
(Razpisuje: Evropska Komisija, Zavod Movit)

4. 2. 2015

ROK ZA PRIJAVO NA RAZPIS

Erasmus +, Ključni ukrep 1: Učna mobilnost posameznikov
(Razpisuje: Evropska komisija, Zavod Movit)

31. 3. 2015

ROK ZA PRIJAVO NA RAZPIS

Erasmus +, Ključni ukrep 2: Strateška partnerstva na področju izobraževanja in usposabljanja
(Razpisuje: Evropska Komisija, CMEPIUS)

KOLOFON

Izdajatelj: Kulturno izobraževalno društvo PiNA, Gregoričeva 6, 6000 Koper, **Glavna urednica:** Mirna Buić, **Odgovorna urednica:** Kaja Cunk, **Uredniški odbor:** Kulturno izobraževalno društvo PiNA, Nada Čupković, Marela Lovrec in Valentina Ahmeti, **Obliskovanje in prelom:** Dragoljub Savić, Strip prispevalo Združenje EPEKA, so.p., **Telefon uredništva:** +386 5 6300 320, **Elektronski naslov uredništva:** zar@pina.si, **Pravna pomoč:** pravnosvetovanje@pina.si, **Spletno mesto:** enakost.pina.si

Nosilec projekta

Financerji

Partnerji

